



СЕЋАЊЕ С ПОВОДОМ

Како нас је надживео

Александар Поповић, по мишљењу критичара наш најбољи драмски писац друге половине XX века, овог месеца добија сцену и позоришну дворану названу његовим именом

МИРЈАНА РАДОШЕВИЋ

Два београдска позоришта су почела делима Аце Поповића, оба су га играла у великом броју: Звездара театар је 1984. отворен премијером „Мрешћење шарана“, а Култ театар 1993, у простору бившег Дома културе „Вук Караџић“, премијером драме „Тамна је ноћ“. Отварању оба ова позоришта учествовао је својим комадима Аца Поповић, а са њим и, пре две године изненада преминули, идејни творац и директор Милан - Миња Обрадовић (1952-2008). Оснивач Култа, првог „акционарског позоришта“, организациони инспиратор „Звездаре“, најжалост, није дочекао да види сада велелепну, умивену и технички савршено опремљену Установу културе на Булевару краља Александра 77а.

„То што ће велика сцена носити име 'Александар Поповић' најмање је што смо могли да урадимо у част овог великана српске драме“, каже за НИН директорка ове установе културе Сања Ђурђевић. Сматрамо да Вук

као ново позоришно место у Београду има потенцијала и снаге да понесе значење и значај који величина као што је Аца Поповић носи. Надам се да ће трајно присуство Аце Поповића у Вуку у будућности обавезивати оне који раде да поштујући његову памет и дух стварају, а не занемарују савремену комедију и сатиру и наставе у духу културне визије коју је Вук поставио - савремени булеварски театар! Сматрамо да ће представа Небојше Ромчевића „ПР или потпуно расуло“, у режији Егона Савина, са Борисом Исаковићем у главној улози, бити наш скромни допринос подизању опште свести о животним вредностима, разбијању заблуда, критици неморала и небриге“, каже госпођа Сања Ђурђевић.

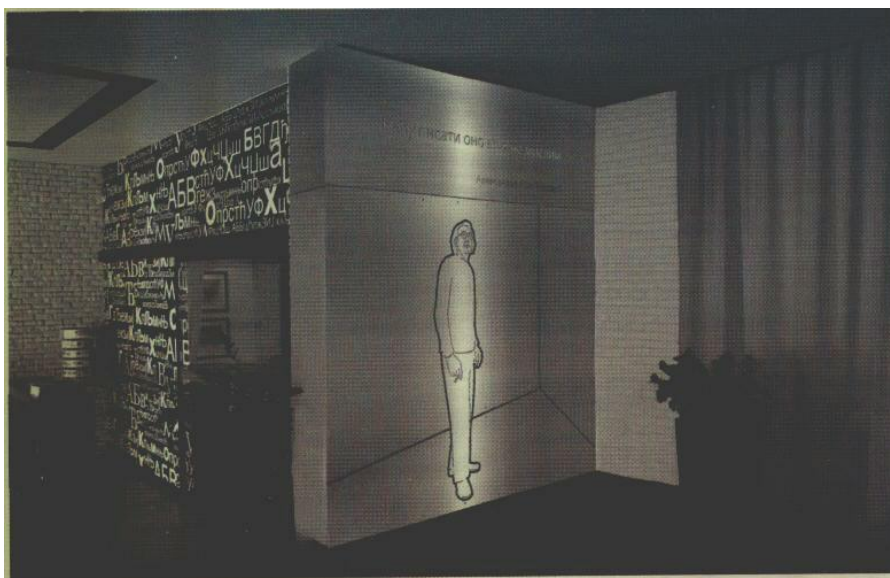
Глумац и редитељ, и уметнички саветник Установе културе „Вук Караџић“ Радослав Миленковић, каже да број позоришних покретника далеко премашује број позоришних сцена које чекају да добију име по некоме од њих: „Ако изузмемо Душка Радовића, чије име носи једно превасходно позориште за децу, драмски писци, неколико векова дуге

историје српске драме и позоришта у Београду, немају ниједно позориште нити сцену која би била названа именом некога од њих. Када 11. септембра велика сцена добије име Александра Поповића, дубоко верујемо да овим чином не враћамо мали део дуга нашем Аци, већ тиме још прецизније успостављамо идентитет наше куће и њеног позоришног деловања. А величином свог дела Поповић је присутан и данас и, надамо се, заувек.“

А на самом улазу у велику дворану са 400 места, као да и сам жели да се придружи публици, стајаће барелеф драмског писца, у природној величини. Дело, димензија 3x3 метра, у алуминијуму, чистих, модерних линија, рад је вајара Габријела Глида. Уметник нам каже да је до овог решења дошао из разговора са Поповићевом удовицом, Невенком, инспирисан реченицом из једног интервјуа, која се налази утиснута изнад пишчеве фигуре: „НЕ ПИШЕМ ОНО ШТО НЕ МИСЛИМ.“

Свој последњи драмски текст „Баш бунар“, одлучио је да, први пут, сам и режира. Представа је била у званичном програму Битефа 1996. године. Те године и плакат 30. Битефа је био са ликом, већ уморног и тешком болешћу опхрваног Аце Поповића. Једино се још Мира Траиловић, додуше постхумно, нашла на плакату овог интернационалног фестивала. Увек бунтовни и непомирљив Аца, страсни битефовац, умео је да запрепасти и уметнике и публику. Тако је, сећамо се, усред словеначке представе „Лепотица и звер“ на једном од Битефа, када је требало да на сцени закољу петла, демонстративно устао и напустио салу, готово урлајући: „Фашисти, фашисти, срам вас било!“ Био је то аутентични Аца, човек-побуне, који је пет година робијао на Голем отоку. Тада, као млад, говорио је да и у затвору човек мора да се бори, чудећи се онима који оду на дан-два у затвор и кукају: „Мисле, ваљда, да су на - пикнику!“

Иако из богате породице (отац Момчило, умро у Ваљевоу 1975, индустријалац, у



БАРЕЛЕФ ДРАМСКОГ ПИСЦА У ПРИРОДНОЈ ВЕЛИЧИНИ: РАД ВАЈАРА ГАБРИЈЕЛА ГЛИДА

то време возио чак три аутомобила, и мајка Станојка родом из Уба, обоје су обожавали позориште) Александар је после робије шест година радио као молер, асфалтирао је и улице кад се отац смиловао да му после голооточке робије да неки посао, био цинкограф, стаклорезац... Почетком 50-их година, Душко Радовић га је позвао у Радио Београд и тако почиње његова списатељска каријера. Настају драме и романи за децу, ТВ серије, више од 50 позоришних комада. До данас још нису побројана сва Поповићева дела. Био је немаран према себи, али и својим делима.

Награђиван и оспораван, игран је на целом бившем југословенском простору, на сценама Европе, али и Њујорка, Москве... Није умео себе да наплати. У сталној

је беспарици. А са многобројном чељади живео је у скромном стану. „Не треба ми више од стана, то не могу да ми одузму, као што су мојима одузели фабрике“, причао ми је. А тужном збору и породици, обраћајући се испред капеле, Јован Ђирилов је рекао како је због те своје особине писац отишао на онај свет „са црвеним минусом на текућем рачуну!“

Да није било Жарка Јокановића, тада политичара са утицајем, не би било пара да се постави „Баш бунар“, сећа се Ружића Сокић, за коју је овај писац најзначајнији у њеној каријери:

„Аца ми је оставио један тестаментарни текст, реченицу која гласи: Потама-нимо своје духовне богаље, да нас они не би распродавали у бесцење по пијачним

тезгама. Последњи пут вас опомињем, јер колико сутра, питање је да ли ће нас ико спомињати. Те пророчке речи говорио је Брик Кривокапић у представи „Баш бунар“, а ја сам их говорила пре 2000. године на барикадама! Зато су уметници пророци.“

Готово истовремено кад и „Баш бунар“, 8. октобра 1996. одржана је и премијера „Љубинка и Десанке“ у Подруму Атељеа 212 са Ненадом Јездичевићем, Сергејем Трифуновићем и Милицом Михајловић. Дошао је и Аца, поклониво им је три кишобрана са посветом и отишао исте вечери до Звездаре да погледа репризу свог „Баш бунара“. Први пут, после представе, није седео с глумцима у салону. Отишао је кући, сео у своју омиљену бержеру и ујутру, деветог октобра, умро.

Десетог октобра на насловној страни Политике објављена је, као ударна, вест о његовој смрти. На целој страни Културне рубрике о преминулом писцу говорили су његови савременици. „Наш Јонеско и нови Стерија“, написао је Јован Ђирилов. Соја Јовановић је рекла да је био „највеће име наше позоришне сцене, њен виловњак.“ Душко Ковачевић, не могавши да говори о Аци као човеку кога више нема, чини му се као да је реч о „космичкој шали“. Министарка културе Нада Поповић-Перишић: „Остало је његово изузетно велико дело, стваралаштво које је обележило век“, театролог Даша Ковачевић изјавила је да је био „ремек-дело људске и уметничке истинитости“, а Бранко Плеша како смо га „волели због његовог човекољубља, клањали му се и дивили због генијалног талента, јер био је писац камен темељац наше културе“. Тада је управник Атељеа 212 био Небојша Брадић који је подсетио како је управо представа „Љубинка и Десанка“ пре 32 године Ацу промовисала као драмског писца, и као да је, отварајући 40. сезону Атељеа 212, овом представом изрежиран и цео његов позоришни живот. „Оно што је написао остаје и овој генерацији глумаца, и онима који ће тек доћи да се потврде на његовом делу. Предстоји нови и дуги позоришни живот Аце Поповића“, антиципирао је тада управник, сада министар културе Брадић.

Исто јутро, кад је потписник ових редова чуо вест, имала сам заказан интервју с Ненадом Јездичевићем, Августом из „Љубинка и Десанке“. Љубинка је играо Сергеј Трифуновић, „жену са пиленцетом“ Милица Михајловић, редитељ је био Нинослав Штепановић, музику је компоновао – Жељко Јоксимовић. То јутро, после премијере, Ненад у Клубу Атељеа 212 чита и подвлачи огласе, тражи стан за изнајмљивање. Још

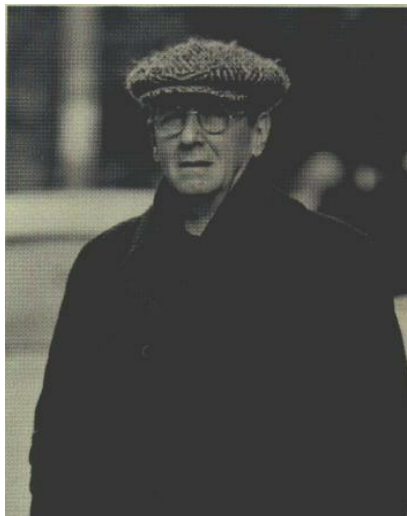
ЧАРАПА ОД ЖИВОТА

МУХАРЕМ ПЕРВИЋ,
књижевни и позоришни критичар

Да, Александру Поповићу кога смо, мислим на Жири позоришних људи, крајем прошлог века, прогласили за најплоднијег и најутицајнијег драмског писца друге половине двадесетог века, припада сцена о којој говорите. Сви смо, мали, већи и велики људи и људићи, комичари и трагичари, Срећковићи и Несрећковићи, Мушко и Женско, политичари, леви и десни, 'глумци', протагонисти сцене Александра Поповића, бар толико колико су то Бора Шнајдер, Љубинко и Десанка и остали. Сви смо изишли, и нисмо далеко одмакли, од Нушићеве, и футроле Аце Поповића и Душана Ковачевића. Једном ујдурмаши, увек ујдурмаши! Још увек на свом острву!

Нисмо се довољно смејали, нисмо се ни наплакали, иако смо се шегачили и туговали што смо такви, тужни и ускраћени – можеш да ме убијеш, ал' не можеш да ме изедеш – каквим нас је видело проциљиво, шеретско позоришно око и срце писца који је са нама делио политичко, и свако друго добро и зло, драматичара чија је сатиричко-комичка фантазија испрела јединствену српску чарапу, од живота у сто петљи, и небројено шара. Када би неко секвенце Поповићевих комада сложио у једну километарску представу, у њој би се препознали ми у наслеђеној, и новој реторици, у језику и животу са реповима, у нашим традиционалним, и новокомпонованим тоновима и бојама.

Поповић је на ти са својим јунацима, са манама и страхом, са слабостима и врлинама које преносимо са колена на колена, од уста до уста, из века у век. Импазантни комедиографски опус Александра Поповића заслужује сопствену сцену као сцену на којој се и наши животи одвијају. Дело Александра Поповића није само феномен и фантом историје и прошлости,



већ и живих људи, савремености, наше духовности, њене беде и раскоши, оног што је у нама вечно наказно, и оно што је добро, добродушно, незлобиво, вечно људско. Живот и комедија од живота чине дело Александра Поповића, и једна сцена која би носила Поповићево име, држала би нас у блиском контакту са писцем чије фарсе нису само драмски жанр, већ и начин нашег постојања и жртвовања у бурним годинама мирне изградње.

Ко не зна, пишчев гроб није у Непричави, селу надамак родног Уба. Предсећајући крај, желео је да буде у породичној гробници. Ипак, сахрањен је у Алеји великана на Новом гробљу у Београду. А његови Убљани и Ваљевци, откуд су и Десанка Максимовић, Раша Плаовић, Милован Данојлић, Мило Глигоријевић, Воја Брајовић, Јасмина Ранковић Аврамовић и Ненад Јездичић, одужују се Александру Поповићу, позоришним фестивалом аматера – Репасаж. Сваке године.

није чуо. Прича како Аца у последње време није долазио на пробе, није му баш било добро. Пита ме: 'Да ли ће се извући?' Одговарам: 'Од јутрос више нема мука. Умро је!' Ненад устаје, запањен, почиње готово да урла од бола, плаче... 'Па што ми нико није рекао?! Обећао је да ће доћи у недељу на представу!' Плакали смо обоје. Наравно, интервју не би имао смисла. Ацин земљак из Ваљева, млади глумац у успону, Ненад Јездић је над пишчевим гробом казивао Раичковићеву „Камену успаванку“.

Једини који је јавно порицао Ацу Поповића био је - Мирослав Крлежа. Написао је „Стигла је нова фаланга драматичара 'Крмећи кас' итд, још увијек Нушић, његов тон, његов начин...“ Ипак, популарни Жак, Але, Алекс, Аца, ево и даље живи.

За Егона Савина, једног од највећих редитеља данашњице, Аца је сам - врх. Он га најчешће режира, као и Мијач, Јагош Марковић... Последњи, Горан Шушљик, поставио је урнебесну комедију, игранију о неуништивој српској вољи за моћ „Сабљу димискију“ (Стеријина награда за текст 1965) за коју се у Вуку тражи карта више. Као, уосталом, и за „Свињског оца“ у Савиновој режији.

За НИН је Егон Савин послао свој прилог са Цреса, где је на годишњем одмору:

„Кажу да је био најтоплији дан у двадесетом веку. А то јунско вече, није се разликовало од ужареног дана. Седео сам у углу бетонског здања, десно до улаза у Дом културе „Вук Караџић“ и питао се како пролазници могу бити тако равнодушни, кад је на сцени Култ-а премијера представе 'Тамна је ноћ' већ увелико почела. Између аутомобила, кроз гомилу купаца, шетача и шверцера, журно се пробијао Аца у свом летњем, премијерном издању; цуг-ципеле и црне фрак панталоне, врло комотна кошуља са дезеном палми, а на глави отмени сламни шешир. Бануо је пред мене, испитивачки ме погледао и упитао, мало повишеним тоном: 'Куме, реци ми искрено, је л' нећемо да оманемо? Немој да ме лажеш!' И не сачекавши да било шта кажем, одјурио је уз степенице, у врелину позоришне сале да види крај представе. Никада после, колико год пута играна ова представа на Култу (око 200 реприза), он никада није пропуштао крај. Те празничне, премијерне ноћи, у неколико наврата, посматрао сам његово лице док прима честитања. Очи су му биле полузатворене, образи мокри од суза као да прима саучешће због трагичке судбине главних јунака, а на уснама му је титрао шеретски осмех великог комедиографа.“